

Mosterdzaad

LAILA
IBRAHIM

ROMAN

Vlak na de afschaffing van de slavernij begint een jonge lerares
een zoektocht naar twee kleine meisjes die zijn verkocht.

Laila Ibrahim

Mosterdzaad

Roman

Vertaald door Hilke Makkink

KokBoekencentrum Uitgevers – Utrecht

*Uit dankbaarheid voor alle bekende en onbekende mensen
die zaadjes van liefde en gerechtigheid plantten die
tijdens mijn leven tot wasdom kwamen en voor de kansen
die ik kreeg om zelf zaadjes te planten.
Voor mijn Maya, mijn Kalin en mijn Rinda, ik hou van jullie
vanaf de grond tot in de lucht, voor altijd.*

Sectie 1: Noch slavernij, noch onvrijwillige dienstbaarheid, behalve als straf voor misdrijven waarvan de partij naar behoren wordt veroordeeld, zal bestaan in de Verenigde Staten, of een plaats onder hun rechtsmacht.

Sectie 2: Het Congres zal de macht hebben om dit artikel af te dwingen door middel van passende wetgeving.

Dertiende amendement van de grondwet
van de Verenigde Staten

Ik zeg u: wanneer gij een geloof bezit, ook al is dit klein als een mosterdzaadje, dan kunt ge tot deze berg zeggen: 'Verplaats u van hier naar daar,' en hij zal zich verplaatsen.

Mattheüs 17:20

Lijst van personages

Jordan Freedman: een negentienjarige onderwijzeres die bij haar ouders in Oberlin, Ohio woont

Mattie Freedman (Mama): Jordans moeder

Emmanuel Freedman (Pops): Jordans vader

Samuel Freedman: Jordans broer

Nora Freedman: Jordans schoonzus

Otis Freedman: Jordans neefje

Lisbeth Johnson (Momma): dertigjarige boerin die in Oberlin, Ohio woont

Matthew Johnson (Poppa): Lisbeths echtgenoot

Sadie Johnson: Lisbeths zesjarige dochter

Sammy Johnson: Lisbeths negenjarige zoon

Ann Wainwright (grootmoeder Wainwright): Lisbeths moeder

Jonathan Wainwright (grootvader Wainwright): Lisbeths vader

Jack Wainwright: Lisbeths broer

Julianne Wainwright: Lisbeths schoonzus

Johnny Wainwright: Lisbeths neefje

Emily Smith: Lisbeths halfzus

William Smith: Emily's echtgenoot

Willie Smith: Emily's zoon

Ari en Winnie Smith: Emily's schoonouders

Mary Bartley: Lisbeths jeugd vriendin

Daniel Bartley: Mary's echtgenoot

Emma: Mary's verzorgster

Mary's kinderen: Danny, Harry, Rose, Hannah en Freddy

Sarah: Jordans nicht

Sophia Rebecca: Sarahs dochter

Ella Georgia: Sarahs dochter

Edward Cunningham: Lisbeths ex-verloofde, eigenaar van White Pines

Alfie en Alice Richards: nieuwe eigenaars van Fair Oaks, de plantage waar Lisbeth en Mattie vroeger woonden

Moeder Johnson (Granny): Lisbeths schoonmoeder

Vader Johnson (Poppy): Lisbeths schoonvader

Mitch Johnson: Lisbeths zwager

Michael Johnson: Lisbeths zwager, woont in Californië met zijn vrouw en kinderen

Maggie Johnson: Michaels echtgenote

Aurelia en Emma Johnson: Michael en Maggies kinderen

Miss Grace: eigenaar van het pension waar Jordan, Mattie en Samuel verblijven

Mevrouw Avery: directrice van het weeshuis voor weggevoerde kinderen

Tessie: woont in het weeshuis

Proloog

Jordan

1868

Onderwijzers horen geen lievelingetjes te hebben, en toch heb ik er een. Op de eerste dag van het semester afgelopen najaar stak kleine Sadie Johnson haar handje in de mijne, keek me met haar helderblauwe ogen recht aan en zei licht slissend: 'Dit is ook mijn eerste dag.' Op dat moment ontstond mijn genegenheid voor dat lieve witte meisje, die dat schooljaar alleen maar verder zou toenemen.

Volgens mama voel ik een bijzondere verbondenheid met haar omdat ze Lisbeths dochter is, maar daar ben ik het niet mee eens – ik ken die vrouw amper. Eén keer per jaar komt ze hier met een mand vol kerstlekkers voor ons gezin. Dan praten Lisbeth en mama wat bij en omhelzen ze elkaar lang en innig voordat ze weer tot de volgende kerst uit ons leven verdwijnt. Mama beweert dat Lisbeths liefde al in mijn ziel gegrift stond voordat ik er woorden voor had, maar ik denk dat ze daarmee meer voor zichzelf praat dan voor mij.

Lisbeth en mama betekenden *ervoor* al veel voor elkaar. Ik ken ervoor enkel van verhalen. De verhalen over de slavenverblijven, het grote huis en de velden zijn voor mij als de Griekse mythes. Ik was nog maar een baby toen mama met mij de plantage ontvluchtte om zich bij pap en Samuel in Oberlin te voegen. Ik zie mezelf ook niet als een bevrijde slaaf, maar van mama mogen we nooit vergeten dat we ooit *allemaal* slaven waren, of ik het nu leuk

vind of niet. Ze gaven me ook een achternaam waardoor ik dat nooit zou vergeten: Freedman.

Mijn ouders zijn trots op hun geschiedenis – en terecht. En ik ben dankbaar voor alles wat ze me gegeven hebben, echt waar, maar ze begrijpen me niet en ik geloof ook niet dat ze dat ooit zullen kunnen. Daarvoor is de kloof tussen onze levens gewoon te groot.

Hoofdstuk 1

Lisbeth

Oberlin, Ohio
Zomer 1868

Lisbeth stond het brooddeeg voor het avondeten te kneden toen Matthew met een envelop de keuken in kwam. Vanaf het witte papier sprong moeders keurige handschrift haar tegemoet. Zonder iets te zeggen, kneedde ze verder, maar haar lichaam reageerde als een konijn dat een vos heeft gezien.

Matthew gaf haar van achteren een kus op haar wang. Vervolgens begroette hij Sadie, die aan de eenvoudige houten tafel erwtten zat te doppen, waarna hij haar voor een innige omhelzing van haar stoel tilde, haar beentjes bungelend in de lucht.

Lisbeth glimlachte. Nog altijd ontroerde het haar om te zien hoeveel Matthew van hun kinderen hield. Haar moeder zou nooit kunnen begrijpen hoezeer Lisbeth genoot van de dagelijkse beslommeringen van het huishouden en de liefde van haar gezin. De warmte in hun gezellige huis in Ohio stond in schril contrast met Lisbeths ouderlijk huis, de Fair Oaks-plantage in Virginia.

Matthew hield moeders brief op. ‘Wil je die nu lezen?’

Lisbeth zwaaide met haar plakkerige vingers en schudde haar hoofd. ‘Zou jij het willen doen, alsjeblieft?’

Terwijl hij de envelop openscheurde, zette Lisbeth zich schrap voor kritiek, verpakt in beleefde nieuwtjes. Moeder, altijd een dame, zou nooit iets schrijven wat juffrouw Taylor, de etiquette-lerares uit Lisbeths jeugd, afgekeurd zou hebben, maar ze liet nooit

na om Lisbeth te wijzen op alles waaraan het haar ontbrak: financieel vermogen, sociaal aanzien en voornaamheid.

In de tien jaar sinds Lisbeths vlucht uit Virginia had moeder haar bijna elke maand geschreven, maar ze had Ohio nog nooit bezocht. Niet nadat Sammy, haar eerste kleinzoon, in 1859 geboren werd, en ook niet toen drie jaar later Sadie werd geboren. Lisbeth had gehoopt dat haar moeder na de oorlog tussen de staten wel weer had willen reizen, maar haar ouders hadden haar teleurgesteld door elke uitnodiging die ze in de drie jaar sinds het einde van het conflict had gestuurd, simpelweg te negeren. Moeder had hen nooit uitgenodigd.

Met zijn rustige stem las Matthew voor:

*Lieve Elizabeth en familie,
ik hoop dat alles goed is met jullie. Ik stel me zo voor dat jullie je aan het voorbereiden zijn op de oogst. Een eenvoudig genoeg in het leven dat mij ontnomen is; nog altijd rouw ik om mijn verloren thuis. Het zal je plezier doen te horen dat Mary Bartley weer een zoon heeft gekregen. Ze zijn zeer gelukkig, na twee dochters op rij. Zit er niet over in dat God hen met vijf kinderen heeft gezegend. Ik weet zeker dat Zijn plan voor jou een reden en een doel heeft.*

Jacks zoon had afgelopen week koorts. Hoewel Johnny nog altijd het bed moet houden, zal hij er waarschijnlijk weer helemaal bovenop komen. Wel heeft hij heel wat lesdagen gemist, maar aangezien hij net zo slim is als zijn vader, weet ik zeker dat hij die snel zal inhalen. Je vader is ziek en er wordt verwacht dat hij het nieuwe jaar niet zal halen. Het lijkt me gepast dat je hem nog een laatste keer ziet, zodat je om zijn vergeving kunt vragen en mij kunt helpen met alle voorbereidingen. Laat me weten wanneer we je kunnen verwachten.

*Groet,
Moeder*

Ontzet liet Lisbeth zich op de stoel tegenover Sadie vallen. Allerlei emoties gingen door haar heen.

In de loop der jaren had ze de pijn van haar ouders' afwijzing steeds meer weten te verdringen. Ze had zich erbij neergelegd dat hun enige relatie nog zou bestaan uit brieven over en weer, en had niet verwacht dat ze hen ooit nog eens terug zou zien.

Maar diep in haar hart verlangde ze er natuurlijk wel naar, al was het maar om vrede te kunnen sluiten en misschien zelfs weer oprechte genegenheid voor elkaar te kunnen voelen. Haar keuze had hen pijn gedaan – na verloop van tijd was ze dat wel gaan inzien.

Matthew legde teder een gebruinde hand over haar kleverige, bleke vingers. 'Je moet gaan,' drong hij zacht aan.

'Maar dan zou ik weken, misschien zelfs wel maanden weg zijn – hoe moet het dan met de oogst?' vroeg Lisbeth.

'Ik red het wel zonder jou,' antwoordde Matthew. 'Hij is je vader. Je zou er altijd spijt van hebben als je niet bij hem was op zijn sterfbed.'

'Maar hij betekent niets meer voor me. Hij heeft nooit de moeite genomen om me zelfs maar te schrijven.' Haar stem brak en de tranen brandden in haar ogen, haar lichaam sprak haar woorden tegen. Ze deed wel alsof de desinteresse van haar vader haar niets kon schelen, maar in werkelijkheid deed het pijn.

Matthew sloeg haar gade en koos zijn woorden heel zorgvuldig: 'Elke droom over hoe we onze wonden laten helen of onze onenigheid achter ons laten, kan enkel waar worden via vergiffenis. Het Noorden en Zuiden kunnen niet voor altijd gescheiden blijven – of het nu om families gaat of om staten.'

Als ze ging, zou ze zich kunnen verontschuldigen, misschien wel in ruil voor vergeving en genade. Dit zou haar laatste kans zijn met haar vader en misschien ook wel haar enige kans met haar moeder.

‘Ik had me erbij neergelegd nooit meer een voet in Virginia te zetten,’ zei ze.

‘Zelfs als je niet de verzoening krijgt waarop je hoopt, weet je tenminste dat je je plicht als trouwe dochter hebt gedaan.’

Lisbeth zuchtte en knikte.

Sadie keek op, haar heldere ogen glommen van opwinding. ‘Gaat u op bezoek bij grootvader en grootmoeder Wainwright? Mogen Sammy en ik dan ook mee? Naar Virginia?’

Lisbeth had zich niet gerealiseerd dat haar dochter het gesprek had gevolgd. Ze dacht kort over haar vraag na.

Matthew antwoordde: ‘Sadie, je moeder heeft net verdrietig nieuws gekregen. Geef haar wat tijd, daarna maken we een plan.’

‘Ja, vader,’ stemde het meisje in, terwijl ze achterover leunde op haar stoel, ‘maar ik wil grootvader en grootmoeder Wainwright zo graag leren kennen. En oom Jack. En mijn neefje Johnny! Denkt u niet dat grootvader mij ook wil leren kennen? En Sammy?’

Lisbeths hart zwol. Ze wou dat ze haar dochters overtuiging deelde dat ze zo gastvrij onthaald zouden worden door haar familie. Sadie had een romantische voorstelling van haar Wainwright-grootouders, stelde zich hen voor als granny en poppy, de grootouders die hen wel waren komen opzoeken in Oberlin – Matthews ouders.

Lisbeth omzeilde Sadies vraag. ‘Mijn vader heeft je broer wel een keer ontmoet, toen ik hen voor de oorlog bezocht.’

‘Maar toen was hij nog een baby, die kunnen helemaal niets,’ legde Sadie uit. ‘Nu is Sammy al negen en kan hij ze alles vertellen over honkbal. En kaartspellen!’

Matthew moest lachen.

‘Het klopt dat je broer nu een stuk interessanter is dan tijdens ons laatste bezoek,’ antwoordde Lisbeth, ‘hoewel baby’s een zegen zijn, ook al kunnen ze nog niet zoveel.’

‘Haten ze ons, omdat wij voor de Unie zijn?’ vroeg haar dochter, haar anders zo gladde voorhoofd bezorgd gefronst.

Lisbeth zuchtte bij de vraag. Hoe moest ze in vredesnaam de complexe relatie met haar ouders aan een zesjarige uitleggen? Ze hadden haar de deur gewezen nadat ze er met Matthew Johnson vandoor gegaan was, in plaats van te trouwen met de jongen die zij voor haar hadden uitgezocht. Ze had hen verraden door te trouwen met een abolitionist en naar Ohio te verhuizen, in plaats van meesteres te worden van White Pines, een grote tabaksplantage in Virginia. Lisbeth keek Matthew aan in de hoop dat hij een antwoord had, maar die haalde enkel zijn schouders op.

‘*Haten* is een groot woord,’ zei Lisbeth ten slotte, met meer overtuiging dan ze zelf voelde. ‘Je grootouders haten ons niet. Al zijn ze niet blij met de uitkomst van de oorlog.’

‘Gaan we slaven zien?’ vroeg het kleine meisje met grote ogen.

‘Er is geen slavernij meer, Sadie,’ zei Lisbeth. ‘Het is een beschaamd deel van het verleden, niet langer een smet op ons land. Begrijp je dat?’

‘Ja, moeder,’ antwoordde het nieuwsgierige kind, waarna ze toch aandrong. Aan haar stem was te horen hoe geïntrigeerd ze was. ‘Maar zag u weleens slaven toen u nog in Virginia woonde?’

Lisbeth knikte. Hoewel de kinderen wisten dat de families van hun beide ouders slaven hadden gehouden, hadden zij en Matthew hen niet verteld dat haar familie een van de grotere tabaksplantages bezat en geprofiteerd had van het werk van bijna honderd slaven. Het zou onnodige pijn veroorzaakt hebben en Lisbeth was bang dat ze hun respect voor haar zouden verliezen als ze de volledige waarheid over haar jeugd kenden, die ze op hun jonge leeftijd nog niet in perspectief konden zien.

‘En u, poppa?’ vroeg Sadie.

‘Ja, iedereen had destijds slaven,’ antwoordde Matthew.

‘Bijna iedereen,’ verbeterde Lisbeth haar man. ‘Niet allemaal.’
‘Slaven hadden geen slaven, toch?’ vroeg Sadie.

Matthew en Lisbeth moesten lachen.

‘Nee, slaven hadden geen slaven,’ antwoordde Lisbeth.

‘Maar sommige zwarten weer wel,’ legde Matthew uit.

Ongelovig keek Sadie haar vader aan; haar wenkbrauwen opgetrokken en haar mond een soort vraagteken.

‘Raar maar waar,’ zei Matthew.

‘Uw ouders hadden ook slaven’ – Sadie wees naar Matthew – ‘maar *zij* zijn niet boos omdat er geen slavernij meer bestaat. En uw ouders hadden slaven’ – nu wees ze naar Lisbeth – ‘maar *zij* zijn wel boos omdat er geen slaven meer zijn.’

‘Klopt,’ antwoordde Matthew, waarna hij Lisbeth aankeek. Dit was een lastig gesprek om met Sadie te voeren. Ze hadden gehoopt haar zo lang mogelijk te kunnen beschermen tegen de wreedheden van de wereld, maar vonden het ook belangrijk om eerlijk te zijn tegen hun kinderen.

‘Maar er wonen in Virginia nog wel mensen die slaaf zijn geweest, of niet? Dus als ik mee mag, dan kan ik die zien,’ verklaarde Sadie opgewonden.

Lisbeth was verbaasd over haar dochters houding. ‘Sadie, de wrede behandeling van andere mensen is niet iets waarvan je blij wordt.’

Sadie knikte ernstig.

Lisbeths dochter zou eens moeten weten dat de stoel waarop ze zat en de tafel waaraan ze werkte gemaakt waren door voormalige slaven. Sadie kende Emmanuel en Samuel Freedman, de timmermannen die deze meubels hadden gemaakt. Maar ze wist niet dat Lisbeth en Samuel elkaar als kinderen ook al kenden. En dat Samuel, totdat hij als tienjarige had weten te ontsnappen, door Lisbeths vader gedwongen was om ook op de plantage te werken.

Elke winter ging Sadie met Lisbeth mee om een kerstpakket af te leveren bij de Freedmans, in de veronderstelling dat het een bedankje was voor Samuels moeder, Mattie, de vroedvrouw die zowel Sammy als Sadie op de wereld gezet had. Maar Lisbeth bracht de mand uit dankbaarheid voor zoveel meer.

Mattie was vanaf haar geboorte tot haar twaalfde Lisbeths verzorgster geweest. Als kind was Lisbeth helemaal verknocht geweest aan Mattie, met wie ze een betere band had gehad dan met haar eigen moeder. En Jordan, Matties dochter, was de eerste baby van wie Lisbeth ooit had gehouden. Zodra ze een middag onder school uit wist te komen, had ze haar vertoeteld. Toen Mattie samen met Jordan ontsnapte, was Lisbeth dan ook de twee mensen van wie ze het meeste hield kwijtgeraakt. Van het ene op het andere moment was haar leven voorgoed veranderd. Dat ze uiteindelijk allebei in Oberlin, Ohio, terechtgekomen waren, was niet helemaal toevallig, aangezien veel vooruitstrevende mensen er zowel voor als na de oorlog voor kozen om van deze progressieve gemeenschap hun nieuwe thuis te maken. En hoewel hun paden elkaar niet heel vaak kruisten hier, was Lisbeth voor altijd dankbaar voor Matties liefde en begeleiding, die haar hadden gevormd tot de vrouw die ze nu was.

Sadie had geen idee dat hun kerk en haar school bijzonder waren wat het mengen van de rassen en de rol van vrouwen betrof. Voor haar was het heel normaal om een donkere lerares te hebben en klasgenootjes in alle tinten. Afgelopen herfst was Jordan Freedman er begonnen met lesgeven – hetzelfde jaar waarin Sadie voor het eerst naar school ging. Lisbeth vond het grappig en genoot ervan hoe alle gebeurtenissen ertoe hadden geleid dat haar dochter nu zo'n grote bewondering voor de dochter van Mattie had.

‘Gaan we bij Granny en Poppy logeren als we naar Virginia gaan?’ vroeg Sadie.

‘Ik zal zeker bij hen langsgaan als ik ga, maar we hebben nog niet besloten of jij of je broer met me meegaan,’ zei Lisbeth tegen haar dochter.

Maar diep in haar hart wist ze dat het tijd was dat haar beide kinderen haar ouders leerden kennen.

Na een uur van haar eerste treinreis ooit, was Lisbeths harts slag weer enigszins gekalmeerd. Het voorbijflitsende landschap buiten was zo duizelingwekkend, dat ze de houten jaloezie naar beneden had gelaten, tot grote teleurstelling van haar kinderen. De prikkels waren gewoon te veel, ze had rust nodig. Hoewel het vreselijk warm was in de wagon, hield ze het raam dicht vanwege het oorverdovende lawaai en de roetdeeltjes die af en toe naar binnen vlogen. Eén passagier, een paar stoelen verderop, had al een brandgat in haar reiskostuum, van een nog niet volledig gedoofde vonk uit de locomotief, die op haar was geland.

Het interieur van de trein was fleurig, met glanzend rode verf die perfect harmonieerde met de met fluweel beklede banken en in mooi contrast stond met het geel gestoffeerde plafond en de felgele jaloezieën. De wagon zat bijna helemaal vol, maar bij elk station veranderde het aantal passagiers. Het waren voornamelijk mannen, maar Lisbeth was niet de enige vrouw die alleen reisde.

Hoewel Matthew haar had verzekerd dat dit een veilige manier van reizen was, kon ze bijna niet geloven dat vooruit schieten met meer dan zestig kilometer per uur gezond kon zijn. Dankzij het wonder van deze moderne uitvinding zou de achthonderd kilometer lange reis van Columbus, Ohio, naar Washington, DC met de *B&O Railroad* nog geen twintig uur duren. Ze had nog nooit zo ver gereisd zonder Matthew en hoopte maar dat ze geen onvoorziene problemen zouden tegenkomen die ze in haar eentje niet op kon lossen. Ze wilde op haar kinderen zelfverzekerd over-

komen en hun aanwezigheid stelde haar ook wel wat gerust, maar toch twijfelde ze nog steeds of het wel verstandig was geweest om Sammy en Sadie mee te nemen op deze tocht.

De verwachting was dat ze voor het donker in Washington, DC zouden aankomen. Daar zouden ze een nacht in een hotel verblijven, waarna ze de volgende dag met de Richmond en Potomac-lijn door zouden reizen naar Richmond, Virginia, het nieuwe thuis van haar ouders.

Hoewel dat ook niet meer zo nieuw was, inmiddels. Ze woonden er al sinds ze acht jaar eerder gedwongen waren om Fair Oaks te verkopen. Toen Lisbeth had besloten om de plantage te ontvluchten, had ze er geen moment bij stilgestaan dat haar familie hierdoor door hun burens verstoten kon worden, met enorme financiële problemen tot gevolg. Ze had de sociale positie van haar ouders volledig overschat, en de wreedheid van de Cunninghams, de familie van de man met wie ze bijna getrouwd was, onderschat. Lisbeth had haar keus om te vertrekken nooit berouwd, maar schaamde zich wel voor de schade die ze daarmee haar ouders en haar broer Jack had toegebracht.

Sammy zat voorover gebogen, zijn bruine haar raakte bijna de bladzijdes van de brochure die hij op het treinstation had meegenomen. 'Wisten jullie dat de Baltimore en Ohio Railroad tijdens de oorlog verantwoordelijk waren voor het transport van de Uniesoldaten?' vroeg hij. Zonder op antwoord te wachten, ging hij verder. 'En ze zijn heel vaak door de Confederatie overvallen! Bruggen werden opgeblazen en moesten weer opnieuw worden gebouwd.' Hij keek op en wierp een blik op de gesloten jaloezieën. 'Ik vraag me af of we over zulke nieuwe bruggen gaan.'

Onwillekeurig moest Lisbeth glimlachen om het enthousiasme van haar zoon. Voor hem waren de veldslagen niet meer dan een spannend verhaal, maar zij was zich pijnlijk bewust van al

het menselijk leed dat de oorlog had veroorzaakt. Het was zwaar geweest om Matthew maandenlang te moeten missen omdat hij voor de Unie vocht, terwijl zij hun kleine boerderij draaiende hield. Ze had de hele tijd voor zijn leven gevreesd, maar had haar best gedaan om haar kinderen niets van haar onrust te laten merken en door te gaan alsof het allemaal niet meer dan een groot avontuur was. Matthew was uiteindelijk weer thuisgekomen met al zijn ledematen nog intact en zijn ziel slechts licht gebutst. Zo veel families hadden heel wat minder geluk gehad. Veel te veel mensen waren slachtoffer geworden van het conflict, met mannen die zowel geestelijk als lichamelijk volledig kapot of zelfs helemaal nooit teruggekeerd waren. Het ergste was het wanneer een man eenvoudigweg verdwenen was en zijn familieleden nooit precies te weten kwamen wat er was gebeurd.

‘Sammy en Sadie, ik wil jullie iets vragen,’ begon Lisbeth, en Sammy’s bruine ogen en Sadies blauwe ogen keken haar aan. Ze had geworsteld met hoe ze dit moeilijke onderwerp bij hen aan zou kaarten, maar wist dat ze het moest doen voordat ze hun bestemming bereikt hadden. ‘Wanneer we in Richmond zijn, wil ik niet dat jullie over de oorlog praten. Dat onderwerp ligt nogal gevoelig daar en is pijnlijk voor onze familie. Dus begin er alsjeblieft niet over.’

Ze knikten. ‘Oom Jack was toch een gevangene van de Unie?’ vroeg Sammy.

‘Ja. Dat moet heel naar geweest zijn. En tante Julianne heeft haar vader en twee broers verloren. Jullie kunnen je dus voorstellen dat ze niet zo sympathiek tegenover onze kant in het conflict staan.’

Sadies ogen werden groot. ‘Heeft poppa ze vermoord?’

Lisbeth haalde diep adem. ‘Nee. De 150e Infanterie verdedigde Washington. Poppa was niet in de buurt van haar thuis gelegerd. Voor zover ik weet, zijn haar vader en broers vermoord in North Carolina.’

‘Ze is vast heel verdrietig,’ zei Sadie.

Lisbeth knikte. ‘Over zo’n groot verlies kom je nooit helemaal heen, maar je leert leven met de pijn.’

‘We gaan onze tante wel ontmoeten, toch?’ vroeg Sadie.

‘Oom Jack, tante Julianne en jullie neefje Johnny wonen bij grootmoeder en grootvader Wainwright in,’ legde Lisbeth uit. ‘We logeren bij hen allen dus.’

‘Is het een deftig huis?’ vroeg Sammy.

‘Ik ben er nog nooit geweest,’ antwoordde Lisbeth, ‘dus dat weet ik niet, maar ze hebben personeelsvertrekken en ook nog ruimte voor ons, dus het moet wel behoorlijk groot zijn, hoewel het volgens moeder nogal krap is.’

‘Waarom zijn ze uit hun oude huis weggegaan?’ vroeg Sammy.

Opnieuw had Lisbeth moeite om een eerlijk maar discreet antwoord te bedenken.

Ze koos haar woorden zorgvuldig. ‘Jullie weten dat ik niet met de man getrouwd ben die mijn ouders voor me hadden uitgezocht. En toen ik met jullie vader naar Ohio vertrok, voelde dat voor hen alsof ik voor een ander team koos.’

‘Het team van de Unie?’ vroeg Sammy.

‘Toen ik vertrok, wist ik nog niet dat er een oorlog zou komen,’ legde Lisbeth haar kinderen uit, ‘en dat we daardoor aan verschillende kanten zouden komen te staan. Maar ja, uiteindelijk was dat dus wel wat er gebeurde. Ze zijn boos om alles wat ze zijn kwijtgeraakt, en geven mij daarvan de schuld. Het heeft ze verbitterd en bang gemaakt.’

‘Waarom is het uw schuld?’ vroeg Sammy.

Lisbeth haalde diep adem. Het was moeilijk onder woorden te brengen. Haar zoon keek haar aan, wachtend op een antwoord.

‘Ik was al verloofd met een man genaamd Edward Cunningham, en een verloving is een belofte om met elkaar te gaan trou-

wen. Toen ik die belofte verbrak, werd de familie die ik in Virginia achterliet door iedereen verstoten.'

'Wat is *verstoten*?' vroeg Sadie.

'Dat ze door hun burens genegeerd werden, dat niemand meer iets van hen wilde kopen of aan hen wilde verkopen, dat ze niet meer werden uitgenodigd voor feestjes. Jullie oom Jack raakte al zijn vrienden kwijt.'

Sadies mondhoeken gingen meelevend omlaag. 'Arme oom Jack. Wat zal hij verdrietig zijn geweest.'

Lisbeth knikte. Het was moeilijk om aan haar kinderen toe te geven dat haar broer zo onder haar keuze had moeten lijden.

'U verbrak een belofte?' Sammy keek alsof hij net een diep geheim van zijn moeder had ontdekt. Haar lessen over het belang van je altijd aan je woord houden, hadden diepe indruk gemaakt.

Edwards traumatische verraad was een onderwerp dat ze in de regel meed; ze wilde er liever niet aan denken en het al helemaal niet aan haar kinderen vertellen. Lisbeth woog haar woorden: 'Ik verbrak een belofte omdat ik erachter kwam dat Edward iemand die hij eigenlijk had moeten beschermen iets heel naars had aangedaan,' legde ze uit.

'Wat deed hij...' begon Sammy te vragen.

Lisbeth onderbrak hem. 'Voor de details ben je nog te jong, maar het was zo verschrikkelijk, dat ik wist dat ik onmogelijk met zo iemand kon trouwen.'

'Maar wat was dat dan?' Ook Sadie was nu nieuwsgierig.

Het verschrikkelijke beeld van Edward die het slavenmeisje verkrachtte, drong zich weer aan haar op. De herinnering aan de wanhoop in de bruine ogen van het jonge meisje zorgde voor een knoop in haar maag en maakte haar letterlijk misselijk.

Lisbeth haalde diep adem om zichzelf weer tot rust te brengen. 'Als je vijftien bent, zal ik het je vertellen,' zei ze beslist. 'Nu ben

je nog te jong voor zulke dingen. Het breken van mijn belofte was een moeilijke beslissing, maar gezien de omstandigheden wel de juiste. Ja, het *is* belangrijk om je aan je woord te houden, heel belangrijk zelfs, maar soms kom je nieuwe dingen te weten die het niet nakomen van je beloftes rechtvaardigen.'

'Dus ik was bijna in Virginia geboren?' vroeg Sadie, duidelijk opgewonden en gefascineerd door deze mogelijkheid.

Lisbeth glimlachte, blij dat ze het over iets anders kon hebben. Ze realiseerde zich dat ze op het punt stond haar dochters idee over zichzelf ter discussie te stellen en daarom antwoordde ze voorzichtig, 'Als ik niet met jullie vader was getrouwd, zou je helemaal niet geboren zijn.'

Sadie fronste, duidelijk worstelend met het feit dat ze ook niet bestaan kon hebben. Ze keek Lisbeth aan, steeds een andere uitdrukking op haar gezicht, terwijl ze nadacht over de consequenties van deze informatie.

'Mijn hoofd doet pijn als ik daarover nadenk,' antwoordde ze uiteindelijk.

'Mijn hoofd doet pijn als ik eraan denk dat jij er niet zou zijn!' antwoordde Lisbeth glimlachend naar haar dochter. Ze keek naar Sammy. 'En jij ook niet!'

'Hebt u hen verteld over wat voor slechts die man gedaan had?' vroeg Sammy.

'Wie?' vroeg Lisbeth.

'Uw ouders,' antwoordde Sammy.

Lisbeth dacht terug aan haar moeders geringschattende reactie op wat Lisbeth haar verteld had over wat ze onder de treurwilg had gezien. Hoe ze erop had gestaan dat je als volwassen vrouw diende te accepteren dat dit soort gedrag van mannen er nu eenmaal bij hoorde, wat het voor Lisbeth alleen maar erger had gemaakt. Edwards gewelddadige gedrag en moeders achteloze

acceptatie ervan hadden Lisbeths begrip van de wereld compleet op zijn kop gezet en ervoor gezorgd dat ze de gemeenschap aan de James River verlaten had.

‘Ik heb het mijn moeder verteld, maar die deelde mijn zorgen niet,’ legde Lisbeth uit.

‘O,’ zei Sammy, een zorgelijke blik in zijn ogen. ‘Zoals ze ook niet begrijpen dat slavernij slecht is.’

Lisbeth knikte. ‘Precies.’

‘Begrijpen ze dat nu wel?’ vroeg hij, met een nog steeds zorgelijke blik.

‘Laten we hopen dat er inmiddels genoeg tijd verstreken is voor hen om vrede te hebben met mijn beslissing,’ zei Lisbeth, zelfverzekerder dan ze zich daadwerkelijk voelde.

‘Maar ons neefje Johnny zal toch niet boos op u zijn, of wel?’ vroeg Sadie. Ze stelde haar eigen prioriteiten voorop, zoals kinderen vaker doen. Sadie was vast van plan om dikke maatjes te worden met haar neefje.

‘Nee,’ grinnikte Lisbeth.

‘U denkt toch niet dat Johnny al een honkbalhandschoen heeft, hè?’ vroeg Sammy.

‘In tegenstelling tot Ohio, is honkbal in Virginia nog helemaal nieuw,’ verzekerde Lisbeth hem. ‘De kans lijkt mij dus klein dat hij er al een heeft en ik denk dat hij heel blij zal zijn met zoiets moderns als een honkbalhandschoen.’

‘Ik beloof dat ik niet over de oorlog zal praten. Kunnen we nu dan naar buiten kijken, alstublieft?’ smeekte Sadie.

Sadies enthousiasme werkte aanstekelijk. Lisbeth knikte en opende de jaloezieën. Achter het raampje flitsten maisvelden in een waas voorbij. Haar kinderen blikten opgewonden vooruit, naar waar ze naartoe gingen, terwijl Lisbeth bezorgd keek naar waar ze vandaan kwamen en zich schrap zette voor wat er ging komen.

De slavernij is afgeschaft, maar het onrecht duurt voort

Virginia, 1868. Samen met haar dochter keert voormalig slavin Mattie na jaren terug naar de plantage waar zij ooit vandaan vluchtte. Ze is geschokt als ze ziet hoe weinig er op de plantage is veranderd sinds de afschaffing van de slavernij: de vroegere slaven leven nog steeds onder erbarmelijke omstandigheden. Mattie probeert haar achtergebleven familie over te halen mee te gaan naar een betere plek. Maar haar nicht weigert mee te komen tot haar dochtertjes worden teruggevonden, die vlak voor de afschaffing van de slavernij zijn verkocht.

Ook Lisbeth, die als klein meisje door Mattie verzorgd werd, keert terug naar Virginia. Inmiddels heeft Lisbeth zelf een gezin en is haar vader stervende. Het contact tussen Lisbeth en haar familie is slecht sinds zij hen te schande maakte door haar verloving te verbreken. Is er nog verzoening mogelijk?

Mosterdzaad is een aangrijpende roman over vriendschap, moed en bevrijding. Het is het vervolg op Laila Ibrahims debuutroman *De eerste krokus*, maar kan ook zelfstandig gelezen worden.

Een mooie, lezenswaardige roman, die je doet beseffen hoe afschuwelijk slavernij is. – EO Visie over *De eerste krokus*

NUR 302

ISBN 978 90 297 2857 7

9 789029 728577

KokBoekencentrum

UITGEVERS | UTRECHT

www.KokBoekencentrum.nl